

JULIUS MISSELBACHER (1903-1963) ȘI MUZEUL DE ISTORIE SIGHIȘOARA

NICOLAE TEȘCULĂ
Muzeul de Istorie Sighișoara

Julius Misselbacher (1903-1963) and Sighișoara History Museum ABSTRACT

In 1899 a history museum was established in Sighișoara, organised in the most emblematic building in the old medieval fortress, namely the Clock Tower. The initiative to organise a museum was taken by the doctor Josef Bacon, who, together with a series of collaborators around the Sebastian Hann Association, gathered objects necessary for the collection and organised the first permanent exhibition of the institution.

One of his collaborators was Julius Misselbacher (1903-1963), who came from a family famous for the commercial activities carried out in Sighișoara. Julius Misselbacher's activity is divided into two stages: the interwar period when he worked on the inventory of museum objects, the work of preserving the collection of weapons, the organisation of an exhibition in the Church on the Hill and the post-war period when his business was nationalised, and he managed to ensure for a short period an income for his family by making in 1953 a model of the city as it looked like in the year 1735 and also making records of the heritage objects in 1958. Unfortunately, a collaboration with the museum was no longer permitted, as the Communist authorities continued to be narrow-minded, and the museum was left without the information that an old collaborator of the institution could provide, knowing not only all of the museum's heritage but also the origin and provenance of the objects in the museum's collection.

As we can see, we are dealing with a complex personality who, taking the example of his forerunners, dedicated his entire life to the local community. Although he was not a historian by profession, his love for the past of his city or the community he belonged to determined him to collaborate with the museum, both in terms of how to exhibit and record the heritage, and especially through the documented study from a multitude of historical sources for the construction of the historical model of Sighișoara; to this day this remains a historical source of the city, used by a multitude of historians, archaeologists, architects. It is also a pedagogical object, whole generations of Sighișoara students learning from the model about the secular history of their city. In this way, we pay our homage to a lesser-known personality of Sighișoara, who invested a lot of the time of his life in the service of the community.

Cuvinte-cheie: Julius Misselbacher, Sighișoara, Muzeu de Istorie, patrimoniu, machetă
Keywords: Julius Misselbacher, Sighișoara, History Museum, heritage, model

În anul 1879, la inițiativa istoricului și deputatului Karl Fabritius, în orașul de pe Târnava Mare s-a organizat o expoziție cu tematică istorică, care l-a însuflit pe tânărul student Josef Bacon și pe doi frați Friedrich și Heinrich Kraus să pună bazele unui muzeu de istorie și artă. Gândul înființării unui muzeu l-a frământat pe parcursul tinereții pe Josef Bacon. Acesta, după terminarea studiilor de medicină, s-a întors în orașul natal în calitate de medic al orașului. În 1896 va

înainta o propunere magistratului orașului, în care își va exprima dorința de a întemeia un muzeu în Turnul cu Ceas. Referatul lui Josef Bacon a fost aprobat de consiliul orașenesc, socotindu-se că alegerea înființării unui muzeu în Turnul cu Ceas este una foarte bună și în același timp ieftină pentru bugetul orașului.

La 24 iunie 1899 se deschideau porțile Turnului cu Ceas, unde era organizat cu sprijinul Asociației „Sebastian Hann” muzeul *Alt Schaessburg (Sighișoara Veche)*. Alături de acest muzeu, din inițiativa aceluiași custode inimos, dr. Josef Bacon, va lua ființă într-o anexă a Turnului cu Ceas, în anul 1912, *Muzeul de Igienă*. La acesta se va mai adăuga *Muzeul de etnografie săsească*, organizat în *Casa cu Șindrila* din anul 1908 și *Muzeul Școlar*, în sacristia *Bisericii Mănăstirii*, în 1932. Colecțiile se vor dezvolta an de an grație muncii neobosite a medicului sighișorean Josef Bacon, dar și a Asociației „Sebastian Hann”, filiala Sighișoara din care făceau parte inimoși oameni iubitori de cultură din urbe. Dintre aceștia amintim pe: Karl Seraphin, Ludwig Schuller, Betty Schuller, Julius Misselbacher¹.

Despre Julius Misselbacher (1903-1963) știm că era comerciant și provenea dintr-o familie renumită prin activitatea ei comercială în Sighișoara. Ajunsă în secolul al XVIII-lea în urbea de pe Târnava Mare, familia Misselbacher, prin farmacistul Johann Baptist Misselbacher, va pune bazele în anul 1818 a unei afaceri în domeniul coloniilor și a altor produse, deci în domeniul comerțului engros. Se va specializa mai apoi în vânzarea de materiale textile, produse manufacturiere și mobilier, sticlărie și porțelan. În scurt timp, firma va deschide filiale în Sibiu, Cluj și Alba Iulia².

Revenind la Julius Misselbacher, a avut preocupări în domeniul istoriei artei și a istoriei orașului, fiind membru corespondent al Comitetului național pentru monumente istorice. După cel de-al Doilea Război Mondial, va realiza macheta Sighișoarei, o machetă a Mediașului (aflată la muzeul din Mediaș) și a cetății dacice Costești³. Macheta cetății Sighișoara reprezintă situația din 1735 și a fost realizată de Julius Misselbacher în anul 1952, fiind o comandă a Muzeului de Istorie. Execuția machetei s-a efectuat pe baza planului orașului aflat la arhiva de război din Viena, completat cu desene, planuri, vederi care documentează situația arhitectonică la anul 1735. Numai 3-5% a fost reconstituită fără documente, dar în analogie cu case similare vecine⁴.

Activitatea depusă la muzeu am putea să o împărțim în două perioade: una în perioada interbelică și alta după cel de-al Doilea Război Mondial, în anii grei

¹ Schäßburg 1998, p. 237.

² Misselbacher 1997, p. 21-22.

³ Informații obținute de la domnul Walter Lingner din Düsseldorf, căruia îi mulțumim pe această cale.

⁴ Informații din fișa de evidență a obiectului de inventar nr. 351 redactată de Julius Misselbacher la 7 iunie 1958.

ai deceniului șase al secolului XX.

Vom începe cu perioada interbelică. În anul 1923, în raportul anual redactat de Josef Bacon și publicat în săptămânalul *Groß-Kokler Bote*, aflăm: *Ca și în anii precedenți, Julius Misselbacher, absolvent de liceu, a lucrat zilnic în muzeu, aproape în fiecare zi, în lunile de vară. Cu talent a efectuat schimbări și regrupări de obiecte. Va fi o lipsă grea în anii următori, va fi departe de Sighișoara datorită pregătirii sale profesionale, dar suntem fericiți și sperăm că se va întoarce în orașul natal după terminarea studiilor și stabilindu-se acasă va fi gata să preia și să conducă <Sighișoara Veche>*⁵.

Alături de tânărul Julius Misselbacher, aprecierea filialei locale a Asociației „Sebastian Hann” se îndreaptă și către alți tineri: *Multe mulțumiri aducem și unui grup de tinere fete, care s-au adunat în jurul domnișoarei educatoare Helene Schuster, în scopul unei pregătiri intelectuale mai serioase. Sub conducerea acesteia domnișoarele Louise Schenker, Freiderike și Johanna Theil, Mitzi Lutsch, Hermine Marktsteiner, Anna Wolff în lunile de vară săptămânal sau o dată sau de două ori după amiaza au ajutat la lucrările necesare de curățenie și la schimbările expoziționale necesare*⁶.

Anul 1924 va aduce un alt raport cu privire la activitatea asociației și a amenajărilor întreprinse în cadrul muzeului. Astfel, în numărul din 24 mai 1925 al săptămânalului *Groß-Kokler Bote* aflăm că în urma unor lucrări efectuate în cimitirul evanghelic aflat lângă Biserica din Deal, s-a decis aranjarea aleilor cimitirului. O serie de pietre funerare deosebite au fost aduse și așezate în apropierea Turnului cu Ceas. Motivația este simplă și anume, de a prezerva trecutul strămoșilor: *În ceea ce privește creațiile noi, putem afirma că am adus șase pietre funerare deosebit de caracteristice din cimitirul evanghelic din deal și le-am așezat pe mica peluză din fața ferestrelor <Sighișoarei străvechi> și am plantat la locul numit, iarbă de iarnă, astfel încât, pentru un privitor să fie imaginea unui cimitir abandonat. Am protejat astfel aceste pietre funerare vechi, frumoase, care stăteau să fie mutate din locația lor anterioară și unde erau supuse unei distrugerii lente, dar sigure. Se degradau continuu și astfel am realizat pietatea filială față de acei morți. Pe de altă parte, nu se găsea un spațiu în muzeu pentru a prezenta cultul strămoșilor noștri. Din cele mai vechi timpuri, de la lucrările megalitice ale epocii de piatră, la piramidele străvechiului Egipt, la Via Apia din Roma, până la cimitirele decorate cu sculpturi din noua Italie și cimitirele în păduri și crematoriile moderne, cultura cimitirului a fost, o parte esențială a culturii umane. Această realizare se datorează inimosului tânăr colaborator, Julius Misselbacher: Trebuie să menționăm că sugestia pentru crearea acestei expoziții funerare a venit din partea prietenului fidel al*

⁵ *Groß-Kokler Bote*, 1924, p. 2.

⁶ *Ibidem*.

muzeului nostru domnul Julius Misselbacher, care, nu a încetat să promoveze această realizare prin sfat și acțiune. De asemenea, un rol la realizarea acestui parc funerar l-a avut profesorul Donath, care a ales cu grijă aceste pietre funerare, având elemente artistice⁷.

De asemenea, în anul 1924 în privința realizării catalogării colecției, doriți anul trecut, s-au făcut progrese notabile și se va finaliza în acest an. Pentru această muncă de catalogare se mulțumește din inimă domnilor Franz Binder și Robert Both, precum și domnișoarei Fritzi Theil. Iar pentru realizarea *ex libris*-ului dorit pentru lucrările din biblioteca dr. Friedrich Teutsch un real ajutor a venit din partea tânărului Julius Misselbacher: *Domnului Julius Misselbacher, căruia <Sighișoara veche> îi datorează sprijinul său divers, a realizat un desen după gustul său, care a fost reprodus de firma sibiană Josef Drotleff în 10.000 de exemplare.* Tot acum, firma sibiană a realizat o serie de cărți poștale care reproduc acuarelele realizate de Betty Schuller, care să fie puse spre vânzare la caseria muzeului⁸.

În raportul pe anul 1925, dintre persoanele care au contribuit la activitatea muzeului se mulțumește domnișoarei Helene Schuster și colaboratoarelor sale pentru lucrările de curățenie, domnișoarei Fritzi Theil pentru munca depusă la catalogarea colecției și domnului Julius Misselbacher, care în scurta sa vacanță a lucrat zilnic la muzeu, uneori chiar și 8-10 ore⁹.

Pentru anul 1926 vedem continuarea planurilor din anul trecut. Se realizează cabinetul epocii romane dedicat profesorului de la Școala din Deal, Karl Gooß¹⁰, unde se montează și un mozaic imitând unul similar din anticul oraș roman Pompei, cataloghează monedele și se rearanjează, se continuă lucrările pentru amenajarea grădinii botanice în parcul din jurul Turnului cu Ceas și a spațiului pentru viitoarea colibă preistorică, care dorea să fie realizată sub zidul cetății în fața clădirii Prefecturii. De asemenea, se rearanjează cele două holuri de la etajele trei și patru ale Turnului cu Ceas dedicate istoriei breslelor, precum și curățarea unor piese ruginite din expoziția de arme realizată de inimosul colaborator Julius Misselbacher¹¹.

În anul 1929 se dorește continuarea lucrărilor la sacristia Bisericii Mănăstirii, unde va fi organizat muzeul etnografic, iar la balconul Turnului cu Ceas se dorește realizarea graficelor meteorologice. Ca și anii trecuți se mulțumește unor persoane care au contribuit la munca în instituție: *Prin munca lor personală am fost susținuți de: domnișoarele Marie Wollmann și Fritzi Theil, ca și de domnii Julius Misselbacher, Otto Leonhardt, Theodor Fabini, Rudolf Widmann, Gustav*

⁷ *Groß-Kokler Bote*, 1925/a, p. 2.

⁸ *Groß-Kokler Bote*, 1925/b, p. 2.

⁹ *Groß-Kokler Bote*, 1926, p. 2.

¹⁰ Despre viața și activitatea profesorului Karl Gooß vezi: Teșculă 2015, p. 110-114.

¹¹ *Groß-Kokler Bote*, 1928, p. 3.

*Kraunz, membri ai Lojii de veghe a Ordinului Bunilor Templieri*¹².

De asemenea, pentru anul 1936 au fost 220 ghidaje făcute pentru Muzeul „Sighișoara Veche” și Muzeul de Igienă, față de 224 făcute în anul 1834, instituția fiind vizitată de un număr de 1734 de persoane. Pe această cale se mulțumește domnișoarei Freiderike Theil pentru ghidajele făcute, domnului Julius Misselbacher pentru realizarea expoziției cu obiecte bisericesti de la Biserica din Deal și domnului Hermann din Sibiu pentru restaurarea altarului din Șmig¹³.

Anii celui de-al Doilea Război Mondial vor face ca activitatea instituției să fie redusă substanțial. În anul 1941 moare întemeietorul instituției, Josef Bacon, conducerea va fi preluată de profesorul Julius Holitzer, iar anul 1951 aduce naționalizarea muzeului, angajarea de personal permanent și introducerea unor noi norme de expunere muzeală, care în acea vreme copiau modelul „marelui frate de la răsărit”, deci al Uniunii Sovietice. Noua administrație avea ca sarcină principală de serviciu realizarea de fișe analitice pentru obiectele de patrimoniu existente. Era o activitate dificilă, deoarece obiectele au fost inventariate în perioada interbelică în limba germană, iar noul personal nu cunoștea această limbă. Pe de altă parte, fiecare fișă de evidență avea atașată obligatoriu o fotografie, ceea ce depășea cu mult bugetul instituției. În acest sens, printr-un referat adresat Sfatului Popular al Orașului Raional Sighișoara, la 11 ianuarie 1958, se solicită angajarea unui vechi colaborator al instituției, din perioada interbelică și anume, Julius Misselbacher. În această solicitare se precizează că este nevoie de angajarea lui Julius Misselbacher, ... *artist plastic, cu o jumătate de normă de muzeograf...* care să realizeze fișe de evidență, și pentru a reduce din costul realizării de fotografii pentru cele 10.000 de piese existente în patrimoniu, acesta poate să realizeze și desene pe fișă după fiecare obiect în parte. În motivarea solicitării se mai arată că această propunere are acordul direcțiunii Muzeului Regional din Orașul Stalin (azi Brașov)¹⁴.

Autoritățile sunt de acord și, prin decizia nr. 149 din 24 aprilie 1958, este angajat începând cu 1 mai, cu o jumătate de normă și pentru o perioadă determinată, Julius Misselbacher¹⁵. Angajarea sa va fi de scurtă durată, deoarece prin adeverința nr. 50 din 18 aprilie 1959 se arată că: [...] *tov. Misselbacher Iuliu nu mai lucrează din data de 1 decembrie 1958 și se eliberează prezenta pentru a-i servi la achitarea compensației de cartelă*¹⁶.

¹² Ordinul Bunilor Templieri era o asociație organizată după principiul francmasoneriei, care milita pentru eradicarea consumului de alcool din societate, considerat a fi un flagel care contribuie la degenerarea omului, dar și a națiunii. Pentru detalii vezi: Teșculă 2018, p. 129-137; Groß-Kokler Bote, 1930, p. 3.

¹³ Groß-Kokler Bote, 1936, p. 3.

¹⁴ Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara/b, f. 453.

¹⁵ *Loc. cit.*, f. 464.

¹⁶ *Loc. cit.*, f. 50.

Situația financiară a unui „dușman de clasă”, cum era Julius Misselbacher, fost comerciant în Sighișoara interbelică, nu era una foarte bună. În 18 decembrie 1958 se adresează Muzeului de Istorie cu oferta de a continua munca de evidență realizată anul trecut: *Bazîndu-mă pe experiența făcută de mine în executarea acestei lucrări în lunile trecute vă ofer: completarea fișelor de obiect cu 2,85 lei bucată din care se va reține impozitul convenit. Totodată a mi se permite de a preda fișele completate lunar și de a le recepționa lunar, făcând formele de plată*¹⁷. Din păcate, solicitarea sa va rămâne fără răspuns. Autoritățile comuniste au continuat să-l ignore și muzeul a rămas fără informațiile pe care un vechi colaborator al instituției le putea furniza, cunoscând nu doar tot patrimoniul muzeal, ci și originea și proveniența obiectelor ajunse în colecția muzeului.

În perioada când a activat la muzeu, Julius Misselbacher și-a îndeplinit cu multă râvnă munca. În raportul asupra activității pe trimestrul II al anului 1958 se arată că a realizat 474 de fișe științifice de evidență, fiecare cu obiectul desenat¹⁸, *o lucrare de mare valoare pentru muzeu*¹⁹.

Din actele existente în arhivă vedem că a fost plătit cu o sumă modică de 350 de lei pe lună²⁰, și că în afară de munca la fișele analitice: [...] *tov. Misselbacher a condus grupuri de vizitatori atât în muzeu cât și în cetate, grupuri de naționalitate germană și maghiară*²¹.

Colaborarea nu s-a redus doar la aceste activități. Printr-o adeverință din data de 5 ianuarie 1958 aflăm că: [...] *tov. Misselbacher Iuliu domiciliat în Sighișoara str. 1 mai nr. 8 a executat pentru muzeu o machetă cu dimensiunile de 240 x 180 cm la scara 1:300 reprezentând <Cetatea Sighișoara> în anul 1735 întocmită în baza contractului încheiat în ziua de 7 mai 1953, aprobat de Așezămintele Culturale București cu nr. 235 din 15 aprilie 1953. Această machetă, pentru care tov. Misselbacher a făcut cercetări îndelungate, după planuri, vederi și documente vechi a fost montată și expusă în muzeul nostru și recepționată de comisia de recepție în ziua de 28 noiembrie 1953, cu constatarea că lucrarea îndeplinește cerințele contractului, iar din punct de vedere estetic nu lasă nimic de dorit. S-a eliberat prezenta adeverință pentru a-i servi la nevoi*²².

Printr-o altă adeverință din aceeași dată aflăm că: [...] *tov. Misselbacher Iuliu a executat pentru muzeul nostru o machetă grafică din papier moche, de mărimea 130 x 94 cm, reprezentând raionul Sighișoara, electrificare, cu arătarea comunelor electrificate, executată în baza contractului încheiat în ziua de 5 aprilie 1956 conform aprobării Sfatului Popular Raional cu nr. 80 din 4 aprilie*

¹⁷ Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara/a, f. 189.

¹⁸ *Loc. cit.*, f. 217.

¹⁹ *Loc. cit.*, f. 210.

²⁰ *Loc. cit.*, f. 244.

²¹ *Loc. cit.*, f. 246.

²² *Loc. cit.*, f. 256.

1956. Macheta a fost predată și recepționată de comisia de recepție în ziua de 25 aprilie 1956, drept pentru care s-a eliberat prezenta pentru a-i servi la nevoie²³.

Din păcate, aici se termină colaborarea dintre muzeu și Julius Misselbacher. Autoritățile locale nu au mai dorit să continue colaborarea, pierzându-se o sursă orală importantă cu privire la originea obiectelor muzeale. Vedem că avem de-a face cu o personalitate complexă, care, luând exemplul înaintașilor săi, și-a dedicat întreaga viață comunității locale. Deși nu era de profesie istoric, dragostea pentru trecutul orașului său și a comunității din care făcea parte l-au determinat să colaboreze cu instituția muzeală, atât în ceea ce înseamnă modul de expunere, de inventariere și de evidență a patrimoniului, cât mai ales prin studiul documentat dintr-o multitudine de surse istorice pentru realizarea machetei Sighișoarei, care până astăzi, rămâne atât un izvor documentar al orașului, folosit de o multitudine de istorici, arheologi, arhitecți, cât și un obiect pedagogic, generații întregi de elevi sighișoreni învățând povestea seculară a urbei. Pe această cale aducem un omagiu unei personalități mai puțin cunoscute a Sighișoarei, care și-a pus mult timp din viața sa în slujba comunității.

Abrevieri bibliografice

- Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara/a - *Dosar Texte despre expoziții, istorie, muzeu 1958-1960*
Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara/b - *Dosar corespondență administrativă 1954-1978*
Groß-Kokler Bote 1924 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2366, 11 Mai 1924, XLVI Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1925/a - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2420, 24 Mai 1925, XLVII Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1925/ b- *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2421, 31 Mai 1925, XLVII Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1926 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2459, 21 Februar 1926, XLVIII Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1928 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2584, 15 Juli Mai 1928, L Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1930 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2675, Schäßburg, den 13. April 1930, 52. Jahrgang
Groß-Kokler Bote 1936 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2998, Sighișoara-Schäßburg, Sonntag den 14 Juni 1936, 58 Jahrgang
Misselbacher 1997- Gertrud Misselbacher, "Ein Schäßbuenger Großhandelshaus. Die Firma J. B. Misselbacher bestand 130 Jahre lang", în *Schäßburger Nachrichten*, nr. 8, Helibronn, den 1. Dezember 1997, 4. Jahrgang, p. 21-22
Schäßburg 1998 - *Schäßburg. Bild ein siebenbürgischen Stadt* Herausgegeben, Heinz Brandisch, Heinz Heltmann und Walter Lingner Rautenburg Verlag, 1998
Teșculă 2015 - Nicolae Teșculă, „Dinastii culturale la Sighișoara în secolul al XIX-lea. Familia Gooß”, în *Țara Bârsei*, serie nouă, nr. 14, 2015, p. 110-114

²³ *Loc. cit.*, f. 257.

Teșculă 2018 - Nicolae Teșculă, „Ordinul Bunilor Templieri și prezența lor la Sighișoara la începutul secolului XX”, în *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu*, XXV, 2018, p. 129-137

Fig. 1 - Julius Misselbacher (1903-1963)

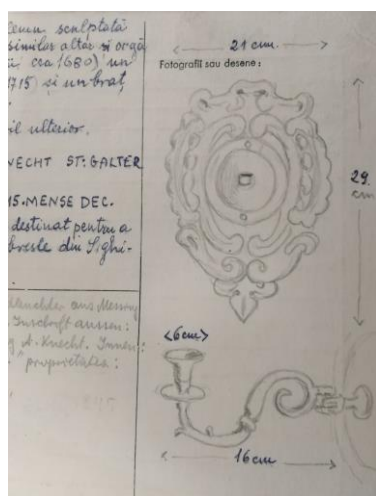

Fig. 2 - Desen obiect muzeu

Fig. 3 -Ex-Libris Alt-Schäßburg

List of Illustrations

Fig. 1 - Julius Misselbacher (1903-1963)

Fig. 2 - Drawing museum object

Fig. 3 - Ex-Libris Alt-Schäßburg